

nené plochy nie sú jedinou príčinou týchto javov, ale spolupodielajú sa na ich vzniku.

Dôsledky prekrytia pôdy na funkcie urbánnych pôd sú spravidla negatívne, prejavujú sa totiž v rámci ekologických funkcií obmedzenou trofickou, priestorovou, transformačnou aj akumulácnou funkciou. Environmentálne funkcie prekrytých pochovaných pôd sú taktiež výrazne obmedzené. Filtračná, tlmivá a asanačná schopnosť komplexu urbánnych pôd má mimoriadny význam pre elimináciu záťaže spôsobenej škodlivými imisiami, pochovanými zvieratami a ľuďmi, ako aj potrebnou remediáciou organických škodlivín. Autori uvádzajú opatrenia na zmiernenie eliminácie prekrytia pôdy:

- zväčšovanie podielu voľnej „zelenej“ na úkor zastavanej prekrytej plochy,
- uprednostňovanie výstavby na asanovaných plochách opustených stavieb (brownfields),
- usmernenie a podpora výstavby zelených striech (greenroofs),
- používanie polopriepustných a deravých dlaždíc na výstavbu parkovísk a chodníkov,

- aplikácia reflexných farieb na budovách, cestách a chodníkoch.

Významným výstupom zaujímavej publikácie je zhodnotenie stavu životného prostredia v sídlach pomocou vhodne zvoleného indikátora, ktorým je podiel zastavanej a nezastavanej plochy v intravilánoch miest a obcí Slovenska. Vážkovou/gravimetrickou metódou vybraných štvorcov pre vybraný ukazovateľ boli preskúmané intravilány v 38 slovenských mestách. S výnimkou troch sa vyznačovali viac zastavanou ako nezastavanou plochou, čo dokumentuje nekvalitné až nezdravé životné prostredie. V preskúmaných vidieckych sídlach sa intravilán vyznačoval výraznou prevahou nezastavanej nad zastavanou plochou, čo naopak indikuje nepomerne zdravšie a kvalitnejšie životné prostredie pre obyvateľov.

Záber pôdy na urbanizačné účely, a tým aj jej zničenie bez úhrady, znamená zničiť to, čo vytvárala pôda tisícročie. Na Slovensku máme zákon č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy. Žiaľ, tento nedostatočne chráni pôdu pred zničením a zastavaním, chráni ju len pred nevhodným využívaním. Ochrana

pôdy pred zástavbou nie je dostatočne riešená ani na Slovensku, ani v rámci EÚ. Aj keď existuje Európska a Svetová charta o pôde, neexistujú žiadne konkrétne právne predpisy o ochrane pôdy. Cieľom nových opatrení Komisie európskeho spoločenstva z roku 2008 je vyplniť túto medzeru a vytvoriť spoločnú stratégiu pre ochranu a využívanie pôdy.

Knižná publikácia prináša hodnotné poznatky z oblasti urbanizácie Slovenska, ako aj vo vybraných európskych štátoch a poukazuje na celý rad environmentálnych problémov, ktoré vyplývajú z novodobého fenoménu prekrytia pôd. Je adresovaná nielen užšej pedologickej a ekologickej odbornej verejnosti, oslovuje aj urbanistov, spracovateľov územných plánov miest a obcí, ale i širšiu verejnosť v oblasti starostlivosti o životné prostredie. Publikácia vyšla v digitálnej forme na CD-ROM.

RNDr. Zdena Krnáčová, PhD.,
zdena.krnacova@savba.sk

Ústav krajinej ekológie SAV, Štefánikova 3, P. O. Box 254, 814 99 Bratislava

AKTUALITY

Hrad Kamenica – z pohľadu ochrany prírody

Občianske združenie (OZ) Kamenná veža bolo založené 5. júla 2006 priamo na hrade Kamenica. Hlavným cieľom združenia je záchrana Národnej kultúrnej pamiatky Kamenický hrad, a tým zachovanie kultúrnych a prírodných hodnôt šarišského regiónu. Členskú základňu momentálne tvorí 17 členov – dobrovoľníkov z celého Slovenska. Hrad leží v prekrásnom prírodnom prostredí Horného Šariša v Prešovskom kraji, v okrese

Sabinov, asi 5 km na sever od mesta Lipany. Je situovaný na vrchu, ktorý bol vyhlásený v roku 1989 za Prírodnú pamiatku Bradlové pásmo. Areál hradu Kamenica sa nachádza vo 4. a 3. stupni ochrany prírody.

Združenie v oblasti ochrany prírody a krajiny úzko spolupracuje so Štátnou ochranou prírody (ŠOP) SR Banská Bystrica so sídlom v Prešove a Krajským úradom životného prostredia so sídlom v Prešove. Po predchádzajúcich

rokoch sa dňa 15. októbra 2008 za účasti zástupcov OZ Kamenná veža a Regionálneho centra ochrany prírody SOP SR v Prešove vykonalo komisionálne vytýčenie trasy budúceho náučného chodníka. Bol stanovený počet informačných tabúl na 10 kusov a ich obsahové zameranie. Vzhľad, rozsah a texty na informačných tabuliach boli konzultované s pracovníkmi ochrany prírody v Prešove (údaje o prírode) a s Krajským pamiatkovým úradom v Prešove (údaje o histórii). Cieľom vybudovania náučného chodníka bolo zvýšenie kvality života obyvateľov žijúcich v regióne Horného Šariša, zvýšenie turistickej atraktívnosti a tiež informovanosti o danej

oblasti s čo najmenším negatívnym vplyvom na chránené územie formou usmernenia pohybu turistov a návštevníkov hradu. Na zabezpečenie dlhodobej udržateľnosti náučného chodníka v schodnom stave a starostlivosti o inštalované objekty (informačné tabule, značenie, lavičky, vstupný portál, zemné teleso chodníka a turistický prístrešok) členovia združenia spolupracujú s Obecným úradom Kamenica a mládežou študujúcou na školách v obciach pod hradom Kamenica a v meste Lipany na dobrovoľníckej báze. Každoročne, pravidelne, hlavne v jarných mesiacoch sú organizované brigády zamerané na zber nečistôt, odstraňovanie náletovej vegetácie, úpravu trasy a zemného telesa náučného chodníka. Všetky tieto aktivity sú vykonávané pomocou ručného náradia bez použitia akejkoľvek mechanizácie s citlivým prístupom k prírode. K dispozícii pre návštevníkov je vytlačený sprievodca náučným chodníkom z obce Kamenica na hrad v slovenskom, poľskom a anglickom jazyku.

V záujme udržania pôvodného lúčneho porastu, vzhľadom tiež na vytvorenie vhodných podmienok na život chráneného živočíšneho

druhu – sysľa pasienkového (*Spermophilus citellus*) OZ zabezpečuje pravidelné kosenie lúčneho porastu v areáli hradu, po dohode s miestnymi hospodármi umožňuje pasenie kôz v jeho areáli na udržanie pôvodných lúčnych porastov aj v neprístupných miestach nevhodných pre kosenie.

Na informačnej tabuli č. 6, umiestnenej pri trase náučného chodníka sú návštevníkom podávané informácie o geologickej stavbe hradného kopca – bradlového pásma, krasových útvaroch nachádzajúcich sa pri trase náučného chodníka (závrtoch) a tiež o fosíliách z obdobia druhohôr – z jury. Najhojnejšie sa vyskytujúcou fosíliou nachádzajúcou sa aj v kameňoch hradných múrov sú skameneliny laliovky (*Crinoidea*), trieda ostnatokožcov (podkmeň Crinozoa, skupina stopkavce). Výskyt ďalších druhov fosílií nie je až taký častý. Zaujímavosťou je tiež výskyt pyritových morských sedimentov guľovitého tvaru v kameňoch hradných múrov. Väčšinou sa nachádzajú po týchto sedimentoch, keďže rýchlo zvetrávajú, už len otvory guľového tvaru v kameňoch.

V roku 2012 sme v areáli hradného kopca osadili tabule oznamu-

júce návštevníkom, že sa pohybujú v areáli Prírodnej pamiatky Bradlové pásmo. Asi problémom každého chráneného územia je v ostatnom čase porušovanie zákazu vjazdu motorových vozidiel, hlavne terénnych motoriek a tzv. štvorkoliek, ktoré sa dostávajú do týchto areálov aj v ťažkých terénoch. Pre aspoň čiastočné eliminovanie tohto porušovania sme pri vstupe do hradného areálu inštalovali rampu s príslušnou dopravnou značkou. Početnosť porušovania tohto zákazu sa, aj z dôvodu častejšieho pobytu členov združenia v areáli hradu, darí znižovať.

Od založenia združenia úzko spolupracujeme tiež s obecným úradom obce Kamenica a s občianskymi združeniami obdobného zamerania. Hlavným cieľom činnosti OZ Kamenná veža je záchrana a poznanie histórie a ochrana krásnej prírody – najmä regionálnej – a jej prístupnosť širokej verejnosti.

Ing. Vladimír Kuchár,
 vk.kuchar@gmail.com
Občianske združenie Kamenná veža,
 Lúčka č. d. 124, 082 71 Lipany

Celkový pohľad na Prírodnú pamiatku Bradlové pásmo z obce Kamenica (2009). Foto: Vladimír Kuchár

